

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JULIANE KOKOTT
esitatud 3. septembril 2020¹

Kohtuasi C-445/19

Viasat Broadcasting UK Ltd
versus
TV 2/Danmark A/S,
Taani Kuningriik

(Østre Landsreti (idapiirkonna apellatsioonikohus, Taani) eelotsusetaotlus)

Eelotsusetaotlus – Riigiabi – Avalik-õiguslikud ringhäälinguettevõtjad – ELTL artikli 106 lõige 2 – Üldist majandushuvi pakkuvad teenused – Siseturuga kokkusobiv abi – Õiguslikud tagajärjed – ELTL artikli 108 lõige 3 – Teatamata jätmine – Ebaseaduslikult abilt tasutava intressi tasumise kohustus – Konkurentsieelis abimeetme ebaseadusliku rakendamise tõttu – Intressi arvutamisel arvesse võetavad summad

I. Sissejuhatus

1. Käesolev eelotsusetaotlus puudutab taas Taani avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamist riigi toetuste kaudu, mille kohta on liidu kohtud teinud juba mitu otsust. Nende otsuste kohaselt on lõplikult kindel, et riigi rahastamismeetmed TV 2/Danmark A/S-i (edaspidi „TV 2“) kasuks kujutavad endast siseturuga kokkusobivat abi.²

2. Siiski ei teatatud nendest komisjonile enne nende rakendamist. Nüüd puudutab põhikohtuasi küsimust, kas selle formaalselt ebaseadusliku abi saaja peab seetõttu maksma Taani riigile intressi ajavahemiku eest kuni abi heakskiitmiseni komisjoni poolt. Selle jaoks on komisjon välja töötanud mõiste „intress ebaseaduslikult abilt“.³

3. Kohustust tasuda intressi ebaseaduslikult abilt on põhimõtteliselt tunnustatud ka juhtudel, kui abi ei ole vaja tagasi maksta, sest see on siseturuga kokkusobiv.⁴ Käesolevas menetluses esitavad TV 2 ja Taani, keda toetavad Madalmaad ja Austria, sellele siiski vastuväite, et kõnealune abi on hüvitis üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest, mis peaks mõjutama ka kohustust tasuda intressi ebaseaduslikult abilt.

1 Algkeel: saksa.

2 8. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Viasat Broadcasting UK vs. komisjon (C-660/15 P, EU:C:2017:178); 9. novembri 2017. aasta kohtuotsus TV 2/Danmark vs. komisjon (C-649/15 P, EU:C:2017:835), komisjon vs. TV 2/Danmark (C-656/15 P, EU:C:2017:836) ja Viasat Broadcasting UK vs. TV 2/Danmark (C-657/15 P, EU:C:2017:837).

3 Teatise riigiabi reguleerivate õigusaktide täitmise tagamise kohta liikmesriikide kohtute poolt punkt 39 jj (ELT 2009, C 85, lk 1).

4 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punktid 52 ja 55 ning resolutsiooni punkt 1).

II. Õiguslik raamistik

4. Nõukogu 13. juuli 2015. aasta määruse (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks⁵, (edaspidi „määrus 2015/1589“) artikkel 16⁶ sisaldab eeskirju abi tagastamise kohta. Selle lõige 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Vastavalt tagastamisotsusele kuuluvad tagastatava abi hulka intressid, mille kohase määra kinnitab komisjon. Intressi makstakse ajavahemiku eest, mil ebaseaduslik abi oli abisaaja käsutuses, kuni selle tagastamise kuupäevani.“

III. Faktilised asjaolud ja põhikohtuasi

5. Taani avalikku ringhäälinguteenust pakuva äriühingu TV 2 riigi vahenditest rahastamise suhtes aastatel 1995–2002 toimus mitu haldus- ja kohtumenetlust.

6. Kõnealusel ajavahemikul sai TV 2 peale litsentsitasude tulu telekanali reklaamiaja müügist. Seda tulu teenis ajuti sõltumatu riigile kuuluv ettevõtja TV 2 Reklame A/S ning kasum kanti osaliselt ühe fondi kaudu üle TV 2-le, osaliselt maksti see otse TV 2-le.

7. Ringhäälinguorganisatsioon TV 2 koosneb üheksast iseseisvast ettevõtjast: kaheksast piirkondlikust telekanalist ja ühest üleriigilisest ettevõtjast. TV 2 oli kõnealusel ajavahemikul seaduse alusel kohustatud tootma riiklikke ja piirkondlikke teleprogramme ning neid üleriigiliste ja piirkondlike telekanalite kaudu edastama.

8. Piirkondlikud telekanalid ei teeninud ise tulu, vaid neid rahastas TV 2. Selleks oli TV 2 samuti seaduse alusel kohustatud.

9. Taani ei teatanud komisjonile litsentsitasude ja reklaamituludega toimuvast rahastamisest. Pärast seda, kui Esimese Astme Kohus oli tühistanud komisjoni esimese, 2004. aastal tehtud otsuse,⁷ otsustas komisjon pärast uut uurimist 2011. aastal⁸ (edaspidi „otsus TV 2 II“), et TV 2 rahastamismeetmed aastatel 1995–2002 kujutasid endast ebaseaduslikult rakendatud riigiabi, mis on vastuolus ELTL artikli 108 lõikega 3, kuid sobisid ELTL artikli 106 lõike 2 alusel kogusummas siseturuga siiski kokku. Selle otsuse kinnitas lõplikult Euroopa Kohus.⁹

10. Kõnealusest abist teatamata jätmisele tuginedes taotleb nüüd põhikohtuasja hageja Viasat Broadcasting UK Ltd. (edaspidi „Viasat“) tuvastamist, et TV 2 on kohustatud tasuma ebaseaduslikult abilt intressi summas 1 746 300 000 Taani krooni (DKK) (ligikaudu 234 623 606 eurot) ajavahemiku eest, mis jääb abi väljamaksmise ja komisjoni lõpliku, abi siseturuga kokkusobivuse kohta tehtud 2011. aasta otsuse vahele.

11. Selle intressinõude arvutamise alus on abiks kvalifitseeritud rahastamismeetmete summa, mis hõlmab seega ka summasid, mis TV 2 sai reklaamituludest, ja summasid, mis TV 2 kandis üle oma piirkondlikele kanalitele.

5 ELT 2015, L 248, lk 9.

6 Määruse 2015/1589 jõustumisega 14. oktoobril 2015 asendati nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks (EÜT 1999, L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339), ja mille artikli 14 lõige 2 võeti samas sõnastuses üle uue artikli 16 lõikes 2.

7 Esimese Astme Kohtu 22. oktoobri 2008. aasta otsus TV 2/Danmark jt vs. komisjon (T-309/04, T-317/04, T-329/04 ja T-336/04, (EU:T:2008:457).

8 Komisjoni 20. aprilli 2011. aasta otsus 2011/839/EL (ELT 2011, L 340, lk 1).

9 8. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Viasat Broadcasting UK vs. komisjon (C-660/15 P, EU:C:2017:178); 9. novembri 2017. aasta kohtuotsus TV 2/Danmark vs. komisjon (C-649/15 P, EU:C:2017:835); komisjon vs. TV 2/Danmark (C-656/15 P, EU:C:2017:836) ja Viasat Broadcasting UK vs. TV 2/Danmark (C-657/15 P, EU:C:2017:837).

12. TV 2 vaidleb sellele nõudele vastu. Ta on arvamusel, et sellisel juhtumil nagu käesolev, kus teatamata abi, mis anti hüvitisena üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest, on vastavalt ETLT artikli 106 lõikele 2 siseturuga kokkusobiv ning seda ei tule seetõttu tagasi maksta, ka ei või kehtestada intressi ebaseaduslikult abilt. Ta põhjendab seda peamiselt sellega, et selliste juhtumite korral on ETLT artikli 106 lõige 2 vastuolus ETLT artikli 108 lõikes 3 sätestatud teatamis- ja *standstill*-kohustuse kohaldamisega, intresside maksmise kohustus on aga igal juhul seotud tegeliku alusetu eelise olemasoluga. Sellist eelist käesoleval juhul aga ei esine.

IV. Eelotsusetaotlus ja menetlus Euroopa Kohtus

13. 29. mai 2019. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 6. juunil 2019, esitas Østre Landsret (idapiirkonna apellatsioonikohus, Taani) Euroopa Kohtule ETLT artikli 267 alusel järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas liikmesriigi kohtu kohustus kohustada abisaajat tasuma intressi ebaseaduslikult abilt (vt kohtuotsus CELF) kehtib ka sellises olukorras nagu käesoleval juhul, kus ebaseaduslikku riigiabi kujutas endast avalike teenuste eest makstav hüvitis, mis loeti hiljem ETLT artikli 106 lõike 2 kohaselt siseturuga kokkusobivaks, ning kus heakskiit põhines kogu avalikku teenust osutava ettevõtja üldisele finantsseisundile, sealhulgas kapitalisatsioonile antud hinnangul?
2. Kas liikmesriigi kohtu kohustus kohustada abisaajat tasuma intressi ebaseaduslikult abilt (vt kohtuotsus CELF) kehtib ka summadele, mis on sellistel asjaoludel nagu käesoleval juhul abisaaja poolt avalik-õigusliku kohustuse alusel üle kantud sidusettevõtjatele, kuid mida komisjoni lõpliku otsuse kohaselt peetakse ETLT artikli 107 lõike 1 tähenduses abisaajale antud eeliseks?
3. Kas liikmesriigi kohtu kohustus kohustada abisaajat tasuma intressi ebaseaduslikult abilt (vt kohtuotsus CELF) kehtib ka sellise riigiabi kohta, mida abisaaja on sellistel asjaoludel nagu käesoleval juhul saanud avaliku võimu kontrollitavalt ettevõtjalt, arvestades, et viimase vahendid tulenevad osaliselt abisaaja teenuste müügist?“

14. Euroopa Kohtu menetluses esitasid kirjalikud seisukohad ning vastasid kirjalikult ka Euroopa Kohtu täiendavatele küsimustele Viasat, TV 2, Taani Kuningriik, Madalmaade Kuningriik, Austria Vabariik ja Euroopa Komisjon.

V. Õiguslik hinnang

15. Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitab kolm küsimust, millega ta tahab teada saada, kas, ja kui jah, siis millises ulatuses peab TV 2 abist teatamata jätmise tõttu tasuma abi rakendamise ja komisjoni 2011. aasta lõpliku otsuse vahele jäänud ajavahemiku eest saadud summade pealt ebaseaduslikult abilt makstavat intressi.

16. Seejuures tuleb esimese eelotsuse küsimuse raames selgitada, kas ebaseaduslikult abilt tasutava intressi tasumise kohustus, mille lähtepunkt on aluslepinguga vastuolus olev riigiabist teatamata jätmine (selle kohta allpool jaotis A), kehtib ka abi puhul, mis anti ilma eelneva teatamiseta, kuid kooskõlas ETLT artikli 106 lõikega 2 (selle kohta allpool jaotis B). Üheskoos hinnatava teise ja kolmanda küsimuse ese on summad, mida tuleb ebaseaduslikult abilt makstava intressi arvutamisel vajaduse korral arvesse võtta (selle kohta allpool jaotis C).

A. *Elmärkus*

17. Riigiabi on formaalselt ebaseaduslik, kui seda rakendati ELTL artikli 108 lõikes 3 sätestatud menetlusnormi rikkudes.¹⁰ ELTL artikli 108 lõige 3 on EL toimimise lepinguga riigiabi valdkonnas kehtestatud kontrollisüsteemi üks põhielemente. Selles süsteemis on liikmesriigid kohustatud esiteks komisjonile teatama igast meetmest, millega nad kavatsesid kehtestada või muuta abi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses, ja teiseks vastavalt ELTL artikli 108 lõike 3 kolmandale lausele mitte seda meedet rakendada seni, kuni nimetatud institutsioon on meetme suhtes teinud lõpliku otsuse.¹¹

18. Selle teatmis- ja *standstill*-kohustuse eesmärk on tagada, et abi toime ei avalduks enne, kui komisjonil on olnud võimalus mõistliku tähtaja jooksul abikava üksikasjalikult kontrollida ja algsel ajal vajaduse korral ametlik uurimismenetlus.¹² See tagab, et ühisturuga kokkusobimatut abi ei rakendataks kunagi.¹³

19. Selle põhimõtte osas esineb siiski erandeid. Nii vabastab määruse (EL) nr 651/2014¹⁴ artikkel 3 sellise abi ELTL artikli 108 lõikes 3 sätestatud kohustusest, kui abi vastab määruses sätestatud tingimustele. Samas rõhutab määruse põhjendus 7 aga selle vabastuse erandlikkust ja selgitab, et abi kõigi muude liikide suhtes kohaldatakse ELTL artikli 108 lõiget 3.

B. *Esimene eelotsuse küsimus*

20. Oma esimese eelotsuse küsimusega soovib Østre Landsret (idapiirkonna apellatsioonikohus) sisuliselt teada, kas liikmesriigi kohtud peavad ka siis kohustama abisaajat tasuma intressi ebaseaduslikult abilt, kui komisjon luges hiljem abi ELTL artikli 106 lõike 2 kohaselt siseturuga kokkusobivaks, kuna see kujutas endast üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest makstavat hüvitist ning seda ei tule seetõttu tagasi maksta.

21. Seega seostub esimene eelotsuse küsimus otsusega kohtuasjas CELF¹⁵: selles sedastas Euroopa Kohus, et intress ebaseaduslikult abilt tuleb sisse nõuda, kui riigiabi anti teatamiskohustust rikkudes, kuid see tunnistati tagantjärele ELTL artikli 107 lõike 3 kohaselt siseturuga kokkusobivaks.¹⁶ Lõpuks tuleb niisiis selgitada, kas põhjus, mille alusel loetakse abi siseturuga kokkusobivaks, mõjutab kohustust tasuda intressi ebaseaduslikult abilt.

1. Põhimõte: intressi tasumise kohustus üksnes formaalselt ebaseadusliku abi korral

22. Kohustus tasuda intressi ebaseaduslikult abilt tuleneb teisese õiguse kohaselt määruse 2015/1589 artikli 16 lõikest 2 või määruse nr 659/1999¹⁷ artikli 14 lõikest 2. Need õigusnormid puudutavad selgelt siiski ainult olukorda, kus abi ei sobi siseturuga kokku ja tuleb järelikult tagastada. Ebaseaduslikkuse ajavahemiku eest, seega abi rakendamise ja komisjoni lõpliku otsuse vahele jääva aja eest, tuleb maksta intresse.

¹⁰ Määruse 2015/1589 artikli 1 punkt f.

¹¹ 5. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).

¹² 14. veebruari 1990. aasta kohtuotsus Prantsusmaa vs. komisjon (C-301/87, EU:C:1990:67, punkt 17) ja 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punkt 36).

¹³ 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punkt 47).

¹⁴ Komisjoni 17. juuni 2014. aasta määrus ELTL artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT 2014, L 187, lk 1).

¹⁵ 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79).

¹⁶ 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punkt 55).

¹⁷ Käesoleva kohtuasja lahendamiseks olulisel ajal oli määrus nr 659/1999 jõus; see asendati määrusega 2015/1589, mis võttis sõna-sõnalt üle ebaseaduslikult abilt tasutava intressi tasumist puudutava õigusnormi.

23. Kohtuasjas CELF otsustas Euroopa Kohus aga, et ebaseaduslikult abilt intressi tasumise kohustus kehtib ka siis, kui abi on siseturuga kokkusobiv ELTL artikli 107 lõike 3 tähenduses ja seda ei nõuta tagasi.¹⁸

24. Seda kohtupraktikat tuleb põhimõtteliselt kohaldada kogu ühisturuga kokkusobiva, kuid ebaseadusliku abi suhtes, olenemata abi kokkusobivuse kontekstist. Osas, milles Taani ja Madalmaade valitsus esitavad sellele vastuväite, et kohtupraktikat kohtuasjas CELF ei saa ebaseadusliku abi korral kokkusobivuse erineva põhjuse tõttu üldist majandushuvi pakkuvate teenuste puhul arvesse võtta, ei saa nende vastuväidetega nõustuda.

25. Intressi tasumise kohustuse lähtepunkt on nimelt ELTL artikli 108 lõikes 3 sätestatud menetlusnormi rikkumine. Selline menetlusnormi rikkumine esineb teatamis- ja *standstill*-kohustuse eiramisel sõltumata sellest, kas abi on siseturuga kokkusobiv või mitte. Menetlus, mille osa on teatamis- ja *standstill*-kohustus, peab nimelt võimaldama tuvastada, kas meede kujutab endast riigiabi ja kas see on vastaval juhul siseturuga kokkusobiv. ELTL artikli 108 lõike 3 nõuete hindamine toimub sel põhjusel ajaliselt enne kokkusobivuse kohta otsuse tegemist.

26. Kohtupraktika kohaselt ei muuda komisjoni kokkusobivaks tunnistamise otsus uurimismenetluse lõpliku otsusena ELTL artikli 108 lõikes 3 sätestatud keelu rikkumist õiguspäraseks¹⁹ ega mõjuta seega vastavalt abi ebaseaduslikkust. Igasugune muu tõlgendus soosiks ELTL artikli 108 lõike 3 kolmanda lause eiramist ja võtaks sättelt ära selle soovitava toime.²⁰ Nimelt kui teatud abikava – ühisturuga kokkusobiv või mitte – puhul ei kujutaks ELTL artikli 108 lõike 3 eiramine endast suuremat riski või karistust kui selle sama sätte järgimine, siis oleks liikmesriikidel oluliselt väiksem motivatsioon anda riigiabist teada ja oodata kokkusobivust puudutav otsus ära ning seega oleks väiksem ka komisjoni kontrolli ulatus.²¹

27. Lisaks tooks selline tõlgendus kaasa pädevuse muutumise. Riigiabi kontrollimise süsteemis on nimelt liikmesriikide kohtute ülesanne kaitsta eraõiguslike isikute õigusi ELTL artikli 108 lõikes 3 sätestatud keelu võimaliku rikkumise eest ja heastada vastaval juhul abi ebaseaduslikkuse tagajärjed.²² Seevastu peab komisjon hindama, kas abimeede on ühisturuga kokkusobiv.²³ Kui komisjoni positiivse otsusega kõrvaldataks menetlusnormi rikkumine, teeks komisjon kaudselt otsuse ka abisaaja konkreetsete konkurentide suhtes toime pandud rikkumise kohta,²⁴ jättes nad ilma oma õiguste kaitsmise võimalusest liikmesriigi kohtutes.

28. Kõigest sellest järeldub, et menetlusnormi rikkumine jääb vaatamata abi võimalikust siseturuga kokkusobivusest püsima. Nagu Euroopa Kohus rõhutas eelkõige kohtuasjas CELF, nõuab liidu õigus, et liikmesriikide kohtud võtaksid sobivad meetmed õigusvastasuse tagajärgede tõhusaks kõrvaldamiseks.²⁵

18 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punkt 52).

19 21. novembri 1991. aasta kohtuotsus Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ja Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (C-354/90, EU:C:1991:440, punkt 16) ja 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punkt 40).

20 21. novembri 1991. aasta kohtuotsus Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ja Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (C-354/90, EU:C:1991:440, punkt 16) ja 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punkt 40).

21 5. oktoobri 2006. aasta kohtuotsus Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH (C-368/04, EU:C:2006:644, punkt 42).

22 5. oktoobri 2006. aasta kohtuotsus Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH (C-368/04, EU:C:2006:644, punktid 38 ja 44) ja 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punktid 38, 41 ja 46).

23 5. oktoobri 2006. aasta kohtuotsus Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH (C-368/04, EU:C:2006:644, punkt 38) ja 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punkt 38).

24 Vt 5. oktoobri 2006. aasta kohtuotsus Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH (C-368/04, EU:C:2006:644, punkt 41).

25 5. oktoobri 2006. aasta kohtuotsus Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH (C-368/04, EU:C:2006:644, punktid 47 ja 48) ja 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punkt 46).

29. Lisaks tõdes Euroopa Kohus kohtuasjas CELF, et intressi tasumine ebaseaduslikult abilt on sellise kõrvaldamise läbiproovitud vahend.²⁶ Nimelt peavad liikmesriigi kohtud kaitsma eelkõige üksikisikute õigusi rikkumiste eest, mis tulenevad abi õigusvastasusest.²⁷

30. *Standstill*-kohustuse rikkumisest tuleneb ebaseadusliku abi saajale konkurentsieelis, mille tagajärjeks on samal turul tegutsevate kolmandate isikute õiguste rikkumine. See eelis võib olla rahaline, kuna tuleb lähtuda sellest, et abisaaja oleks pidanud selle toetuse uurimismenetluse ning sellega seotud meetme peatamise ajal mujalt hankima. Nii peaks see ka üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutajate puhul üldjuhul toimuma määratud intressiga laenu vormis, mistõttu sellele laenule kohaldatakse turutingimustele vastavat intressi.²⁸ Kuigi nendes valdkondades hakkavad sageli tegutsema riigile kuuluvad ettevõtjad, mida riik saab rahastada kapitali suurendamise teel, kujutab üksnes tavalistel turutingimustel antud laen endast rahastamisvõimalust, mis ei kuulu riigiabi käsitlevate eeskirjade konteksti ning mida saab seega anda *ad hoc* ja ilma eelneva haldusmenetluseta.

31. Peale selle seisneb abi enneaegse rakendamise eelis ka asjaolus, et abisaaja konkurendid peavad taluma sellisel juhul ühisturuga kokkusobiva abi tagajärgi varem kui siis, kui menetlust oleks järgitud, ning sellega parandatakse abisaaja konkurentsiseisundit võrreldes teiste turul tegutsevate ettevõtjatega ajal, mil ebaseaduslikkus kestis.²⁹

32. See eelis, mille Euroopa Kohus tuvastas seoses turuga, mis ei ole seotud üldhuviteenustega, tuleb kasuks ka üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutajatele. ELTL artikkel 14 ja ELTL artikli 106 lõige 2 teevad nimelt selgeks, et ka selles valdkonnas esineb konkurents ja see on põhimõtteliselt soovitud. Ühtlasi näitavad ka käesoleva juhtumi asjaolud, et see hinnang vastab asjaomase ringhäälinguturu olukorrale. Viasat konkureerib eraõigusliku ettevõtjana avalik-õigusliku TV 2-ga. Ettevõtjal, kelle ülesanne on teenuste osutamine, on seega konkurentsiseisund, mille muudab paremaks asjaolu, et tal on juba sel ajal, kui komisjon ei ole veel abi kohta otsust teinud, olemas rahalised vahendid programmide kavandamiseks. Televisiooni valdkonnas võivad sellised vahendid pakkuda huvi eelkõige edastamise ainuõiguste konkurents.

33. Selles kontekstis tuleb tagasi lükata ka TV 2 ning Taani ja Madalmaade valitsuse vastuväited, mille kohaselt ei andnud abi enneaegne rakendamine käesoleval juhul TV 2-le alusetut eelist või see eelis oleks tulnud igal juhul juhtumipõhiselt tuvastada. Põhjenduseks väidavad menetlusosalised peamiselt, et TV 2 ei saanud abi näol ülemäärast hüvitist, mida tuleks ka siis arvesse võtta, kui hinnatakse abi enneaegse rakendamise mõju.

34. Selle ettepaneku punktis 31 kirjeldatud enneaegse kasutamise eelise suhtes, mis tuleneb menetlusnormi rikkumisest, ei saa siiski esitada vastuväidet, mis on sisu poolest seotud abi siseturuga kokkusobivuse küsimuse ning seega ELTL artikli 107 lõike 1 koosseisuga. Artikli koosseisust tulenevat eelist tuleb nimelt eristada ebaseaduslikust rakendamisest tulenevast eelisest. Kui esimesena nimetatud eelis on abi materiaaõiguslik eeldus, mille olemasolu peab komisjon teatud kriteeriumide alusel kindlaks tegema, siis viimati nimetatud on eelis, mis ei vaja juhtumipõhist kontrollimist, sest soodsam kohtlemine võrreldes võimalike konkurentidega tuleneb juba riiklike vahendite kasutamise võimalusest ning on olemas sellest sõltumata, kas komisjon tunnustab meetme siseturuga kokkusobivaks. Isegi siis, kui meede on õigustatud, on ta seda ainult siis, kui abi andmisel on järgitud nõuetekohast menetlust.³⁰

26 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punkt 52).

27 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punktid 38 ja 39).

28 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punkt 51).

29 12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punktid 50 ja 51).

30 Vt 5. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, punkt 98).

35. Neil asjaoludel tuleb lähtuda põhimõttest, et abi, mida rakendati ELTL artikli 108 lõikest 3 tulenevat teatamis- ja *standstill*-kohustust rikkudes, toob olenemata selle võimalikust kokkusobivusest siseturuga kaasa ebaseaduslikult abilt makstava intressi tasumise, sest abi enneaegne rakendamine annab abisaajale põhjendamatu eelise.

2. Erandi puudumine riigiabi korral üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamiseks

36. Siiski tekib küsimus, kas soodsam kohtlemine üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest Euroopa Liidu aluslepingute, eelkõige ELTL artikli 14 ja artikli 106 lõike 2 alusel, nõuab erandi tegemist sellest põhimõttest. Selles kontekstis on esitatud TV 2 ja Austria valitsuse vastuväited, millega nad leiavad, et ELTL artikli 106 lõike 2 alusel tuleb ELTL artikli 108 lõike 3 sätteid, igal juhul aga intressi maksmise kohustus, jätta kohaldamata, kui norm või kohustus takistab üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamist.

37. Vastavalt ELTL artikli 106 lõikele 2 alluvad ettevõtjad, kellele on antud üldist majandushuvi esindavate teenuste osutamine, aluslepingute eeskirjadele, eriti konkurentsieeskirjadele niivõrd, kuivõrd nimetatud eeskirjade kohaldamine ei takista juriidiliselt ega faktiliselt nendele määratud eriülesannete täitmist.

38. Vastavalt ELTL artiklile 14 hoolitsevad liit ja liikmesriigid, ilma et see piiraks Euroopa Liidu lepingu artikli 4 ja ELTL artiklite 93, 106 ja 107 kohaldamist, ning arvestades kohta, mis liidu ühistes väärtustes kuulub üldist majandushuvi pakkuvatele teenustele, nagu ka nende osa ühiskondliku ja territoriaalse ühtekuuluvuse edendamisel, igaüks oma vastavate volituste ja aluslepingute kohaldamisala piires selle eest, et niisugused teenused toimiksid selliste põhimõtete ja tingimuste ning eelkõige majandus- ja rahandusalaste tingimuste alusel, mis võimaldavad neil täita oma ülesandeid.

39. Aluslepingutele lisatud protokoll (nr 26) üldhuviteenuste kohta³¹ ja protokoll (nr 29) liikmesriikide avalik-õigusliku ringhäälingu kohta³² kinnitavad neid kahte sätet.³³

40. Intressi tasumise kohustus formaalselt ebaseadusliku abi korral võib puudutada seda üldist majandushuvi pakkuvate teenuste tagamise eesmärki. Nimelt oleks selle eesmärgiga ja seega lõppkokkuvõttes nimetatud esmase õiguse normidega vastuolus see, kui intressi maksmise kohustuse kaudu jäetakse abisaaja lõplikult ilma vahenditest, mida ta vajab nende teenuste pakkumiseks.

41. ELTL artikli 106 lõige 2 näeb siiski ette kaks võimalust riigiabi keelust ülesamiseks sedalaadi teenuste rahalise toetuse raames ning selleks, et luua intressi maksmise kohustuse ja üldist majandushuvi pakkuvate teenuste tagamise vahel mõistlik suhe: esiteks ei ole kohtuotsuse *Altmark Trans*³⁴ kriteeriumide kohaselt teatud riiklikud toetusmeetmed abi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses ja teiseks võib komisjon heaks kiita toetusmeetmeid, mis ei vasta neile kriteeriumidele ning kujutavad seega endast riigiabi.

42. Kui intressi maksmise kohustuse tõttu tekib teenuste osutamisel rahaline puudujääk, siis võib liikmesriik sellise spetsiifilise abi puhul seega kontrollida, kas see hüvitab teenuse osutajale kohtuotsuse *Altmark Trans*³⁵ kriteeriumide kohaselt intressikulu, et võimaldada sellele vaatamata vajalike teenuste osutamist. Sellisel juhul on teenuste osutamine edaspidi tagatud. Intressikulu hüvitamine ei ole siis abi käsitlevate õigusnormidega vastuolus.

31 ELT 2010, C 83, lk 308.

32 ELT 2010, C 83, lk 312.

33 8. märtsi 2017. aasta kohtuotsus *Viasat Broadcasting UK vs. komisjon* (C-660/15 P, EU:C:2017:178, punktid 36 ja 37).

34 24. juuli 2003. aasta kohtuotsus *Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, EU:C:2003:415).

35 24. juuli 2003. aasta kohtuotsus *Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, EU:C:2003:415, punktid 88–93), vt ka 8. märtsi 2017. aasta kohtuotsus *Viasat Broadcasting UK vs. komisjon* (C-660/15 P, EU:C:2017:178, punkt 26).

43. Kui teenuseosutajale intressi hüvitav meede ei vasta Almarki kriteeriumidele, võib asjaomane liikmesriik anda vajalikud vahendid abina, kuid selleks on vaja komisjoni eelnevat luba.³⁶ See abi on vastavalt ETLT artikli 106 lõikele 2 siseturuga kokkusobiv, kui intressidega seotud finantskoormus takistab õiguslikult või faktiliselt üle antud teenuste osutamist.

44. Sellele lahendusele saab siiski esitada vastuväite, et sellega kohustatakse – arvatavasti üksnes menetluse vorminõuete täitmiseks – heakskiidetud makse saajat osa sellest liikmesriigile intresside kujul ainult selleks tagasi maksuma, et saada see summa siis uue abi kaudu jälle tagasi. Seda arvesse võttes tekib küsimus, kas konkreetsetel juhtudel vastaks intressikohustuse peatamine ebaseadusliku, kuid heakskiidetud abi korral üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamiseks rohkem asjaosaliste materiaalõiguslikule seisundile.

45. Kokkuvõttes ei saa aga selliselt tegutsemist tunnustada. Kõigepealt on see vastuolus õigusnormidega, mis käsitlevad riigiabisse puutuva kontrollipädevuse jaotamist. Ebaseaduslikult abilt tasutava intressi tasumise³⁷ „peatamine“ kujutab endast tegelikult sellest vabastamist ning seega sellisel juhul abi, kui kohtuotsuse Almark Trans kriteeriumeid ei järgita. ETLT artikli 106 lõike 2 kohaselt on siseturuga kokkusobivuse kontroll üksnes komisjoni ülesanne ning seda ei saa liikmesriikide kohtud ka üksikjuhtudel läbi viia.

46. Peale selle tuleb arvestada, et teatamis- ja *standstill*-kohustus, mille tõhususe tagab intressi tasumise kohustus, kaitseb lisaks kirjeldatud eesmärkidele³⁸ ka abisaaja konkurentide õigusi. Kui abi osutub siseturuga kokkusobivaks ning abisaajale hüvitatakse ka intressid, ei muutu see aspekt aegunuks.

47. Euroopa Liidu riigiabikavade raames on muu hulgas eriti tähtsad konkurentide menetlusõigused. Esiteks saavad need oluliselt kaasa aidata abi kontrollimise tõhususele. Teiseks on riigiabi keelu eesmärk kaitsta moonutamata konkurentsi, mida võib üldise majandushuvi teenusteks antava abiga üksnes niivõrd piirata, kuivõrd see on tegelikult vajalik.

48. Käesolevas asjas välja pakutud viis, mis seisneb intressi maksmise kohustuse ja üldist majandushuvi pakkuvate teenuste tagamise vahelise pinge lahendamises, toob kaasa suurema halduskoormuse, kuid takistab mis tahes motivatsiooni loobuda üldist majandushuvi pakkuvatele teenustele antava abi valdkonnas eelnevast teatamisest. Lisaks säilitab see riigiabi valdkonnas kontrollipädevuse jaotuse komisjoni ja liikmesriigi kohtute vahel. See tagab konkurentide õigused ja hoolitseb selle eest, et sellise abi ulatust kontrollitaks rangelt, olgu see siis Almarki kriteeriumide raames või komisjoni heakskiidu korral.

49. Seega kehtib liikmesriigi kohtu kohustus kohustada abisaajat tasuma intressi ebaseaduslikult abilt ka siis, kui ebaseaduslik riigiabi on antud üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamiseks ja kui komisjon on selle abi tagantjärele vastavalt ETLT artikli 106 lõikele 2 avalik-õigusliku ettevõtja üldise majandusliku olukorra, sealhulgas selle kapitalisatsiooni hindamise põhjal siseturuga kokkusobivaks lugenud.

³⁶ Käesoleval juhul on sarnane lahendus kord juba valitud: komisjoni 6. oktoobri 2004. aasta otsus K(2004) 3632 (lõplik) (riigiabi juhtum nr 313/2004), mis käsitleb [TV2 A/S] omakapitali rekapitaliseerimist (ELT 2005, C 172, lk 3).

³⁷ Käesoleva ettepaneku punktid 22–35.

³⁸ Käesoleva ettepaneku punkt 18.

C. Teine ja kolmas eelotsuse küsimus

50. Teise ja kolmanda eelotsuse küsimuse ese on see, mille alusel arvutatakse intressi summa. Nende küsimustega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus saada selgust summa kohta, mis on ebaseaduslikult abilt makstavate intresside aluseks. Ta tahab sisuliselt teada, kas käesolevas asjas vaadeldaval ajavahemikul tuleb nõuda kõigi TV 2 kasuks võetud rahastamismeetmete pealt intressi või on teatud meetmed sellest vabastatud.

51. Nendele küsimustele saab vastata koos. Neil on siiski erinevad lähtepunktid, sest teine küsimus puudutab TV 2 rahastamismeetmete seda osa, mis saadi reklaamituludest, kolmanda küsimuse ese on summad, mille TV 2 kandis üle piirkondlikele telekanalitele. Mõlema küsimuse puhul tuleneb vastus aga ühtviisi kohaldatavatest õigusnormidest ja neid käsitlevast kohtupraktikast.

52. Vastavalt sellele laieneb teatamis- ja *standstill*-kohustus mis tahes abile.³⁹ Liidu kohtu on ka seoses reklaamitulude⁴⁰ ja summadega, mille TV 2 kandis edasi piirkondlikele telekanalitele,⁴¹ kinnitanud, et ELTL artikli 107 lõike 1 tingimused on täidetud. Seega on kindel, et ka need rahastamismeetmete osad kujutavad endast riigiabi.

53. Kuna Taani riik ei ole nendest nõuetekohaselt teatanud ega neid meetmeid kuni nende komisjoni poolt vabaks andmiseni peatanud, siis on käesolevas asjas eraldi mainitud summade puhul samuti tegemist formaalselt ebaseadusliku abiga, millest tuleneb intressi tasumine ebaseaduslikult abilt.

54. Nagu juba kirjeldatud, ei ole ka ebaseaduslikult abilt tasutava intressi puhul määrava tähtsusega see, kas abisaaja sai ebaseaduslikust abist endast põhjendamatu eelise või kas see eelis säilib.⁴² Seega ei ole tähtsust sellel – nagu kaalub eelotsusetaotluse esitanud kohus –, et TV 2 ei jätnud endale regionaalsetele telekanalitele üle kantud tuludest „eelise netoväärtust“. Intressi maksmise kohustus tuleneb menetlusnormi rikkumisest ning tasakaalustab abi enneaegselt rakendamisest tuleneva eelise.⁴³

55. Järelikult tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu teisele ja kolmandale küsimusele vastata, et liikmesriigi kohtutel on kohustus kohustada abisaajat tasuma intressi ebaseaduslikult abilt kõikidelt summadelt, mis liigitati komisjoni lõpliku otsusega abisaaja eeliseks ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses.

39 ELTL artikli 108 lõige 3, määruse 2015/1589 põhjendused 2 ja 5 ning artiklid 2 ja 3 ja 5. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, punkt 88).

40 9. novembri 2017. aasta kohtuotsus komisjon vs. TV 2/Danmark (C-656/15 P, EU:C:2017:836, punktid 52 ja 53).

41 Üldkohtu 24. septembri 2015. aasta otsus TV 2/Danmark vs. komisjon (T-674/11, EU:T:2015:684, punktid 167–172) ja Euroopa Kohtu 9. novembri 2017. aasta otsus TV 2/Danmark vs. komisjon (C-649/15 P, EU:C:2017:835, punktid 48–57).

42 Vt käesoleva ettepaneku punkt 34.

43 Vt käesoleva ettepaneku punktid 31 ja 34.

VI. Ettepanek

56. Seega teen Euroopa Kohtule ettepaneku teha järgmine otsus:

1. Liikmesriigi kohtu kohustus kohustada abisaajat tasuma intressi ebaseaduslikult abilt kehtib ka siis, kui ebaseaduslik riigiabi on antud üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamiseks ja kui komisjon on lugenud selle abi tagantjärele ELTL artikli 106 lõike 2 kohaselt avalik-õigusliku ettevõtja üldise majandusliku olukorra, sealhulgas selle kapitalisatsiooni hindamise põhjal siseturuga kokkusobivaks.
2. Liikmesriigi kohtu kohustus kohustada abisaajat tasuma intressi ebaseaduslikult abilt kehtib kõikide summade kohta, mis liigitati komisjoni lõpliku otsusega abisaaja eeliseks ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses.